

Täysistunto

Maanantai 26.6.2017 klo 14.21—16.08

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun 7 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2017 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2017 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

14.46 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Tämä on myös puolustusvaliokunnassa käsittelyssä olleita esityksiä, ja tämä on yksi niistä, joilla vastataan nyt nopeasti muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen ja ehkä vähän muuttuneeseen sodankäyntiinkin taikka muuttuneisiin kriiseihin. Tässä siis tukitaan niin sanottu vihreiden miesten mentävä aukko meidän omasta lainsäädännöstä, ja tämä asiahan nousi oikeastaan selkeimmin esille Krimin valtauksen kohdalla, missä venäläisjoukkoja tuli Krimille ja Itä-Ukrainaan ilman maatunnuksia ja sitä kautta tämä valtaus sitten eteni. Nyt tässä lainsäädännössä muutetaan meidän omaa Suomen lainsäädäntöä, aluevalvontalakia ja rikoslakia, niin, että meillä on mahdollisuus puuttua tällaisiin tilanteisiin, jos ilman tunnuksia olevia sotilaita esimerkiksi alkaisi ilmaantua tiettyihin paikkoihin Suomessa.

Tässä keskustelussa tietysti hyvä on ehkä esillä pitää myös nämä kriittiset maaomistukset, joihin myös puolustusministeri Niinistön aikana on nyt erittäin vahvasti tartuttu, eli huolehditaan myös siitä, ettei synny sellaisia paikkoja, joita voitaisiin käyttää esimerkiksi tämäntyyppisen toiminnan järjestäytymiseen taikka tietynlaisina pesäkkeinä, ja sen takia tämä laki on syytä saattaa nyt nopeasti voimaan. Toivottavasti sitä ei tarvita, mutta tällä kuitenkin varaudutaan tähän tietynlaiseen uuteen, moderniin uhkaan, josta nyt on maailmalta jo esimerkkejä.

14.48 **Lea Mäkipää uv:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun 7 §:n muuttaminen. Esityksen tavoitteena on saattaa Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamista ja valvontaa koskeva lainsäädäntö vastaamaan kattavammin muuttunutta turvallisuustilannetta ja uudenlaisia uhkia. Lausunnonantajat kannattavat lakimuutosehdotusta, ja pykälämuotoiluja on otettu huomioon lakivalmistelussa. Aluevalvontaviranomaisia ovat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä niiden aluevalvontaan määrätty virkamiehet. Merenkulkulaitos ja Ilmailulaitos toimivat omalla toimialallaan aluevalvontaviranomaisina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa, että esityksessä ei ole kyse uudelle viranomaiselle luotavasta toimivallasta. Esityksellä ei laajenneta Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilaallisen voimankäytön mahdollisuutta aluevalvontalain sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle eikä luoda niille aluevalvontalain jo antamasta toimivallasta riippumatonta uutta toimivaltaa. Rajavartiolaitoksen tehtäviinhän kuuluu Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen valtakunnanrajoilla, rajanylityspaikoilla, merialueilla, saaristossa ja Ahvenanmaalla. Rajavartiolaitos käyttää tarvittaessa myös sotilaallisia voimakeinoja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi, kuten aluevalvontalain 33 §:ssä säädetään.

Aluevalvontalain määritelmässä säännökseen ehdotetaan uutta 2 §:n 5 a kohtaa, joka sisältää tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän määritelmän. Tunnuksettomalla sotilaallisella ryhmällä tarkoitetaan sotilasosastoon rinnastettavaa, vieraan valtion lukuun, puolesta tai suostumuksella toimivaa joukkoa, joka on sotilaallisesti järjestäytynyt, varustettu tai aseistettu ja jonka valtiollista alkuperää ei voida tunnistaa. Aluevalvontalain 10 §:ään lisätään kielto, jonka mukaan tunnukseton sotilaallinen ryhmä tai sen jäsen ei saa tulla Suomen alueelle eikä saa olla maassa. Voimassa olevan lain 25 §:ään lisätään myös tunnukseton sotilaallinen ryhmä tai sen jäsen, mitkä aluevalvontaviranomainen määrää poistumaan Suomen alueelta. 34 §:ssä käsitellään vihamielisen toiminnan torjumista. Soveltamisalaan kuuluisi myös sellainen sotilaallinen uhka, jonka valtiollinen alkuperä ei ole suoraan tunnistettavissa, kuten jo mainitsinkin. Aluevalvontalaissa tarkoitettu vihamielisen toiminnan torjuminen voidaan kohdistaa myös tunnuksettomaan sotilasosastoon rinnastuvaan ryhmään koko Suomen alueella.

Arvoisa puhemies! Rikoslain alueloukkausta koskeva säännös täsmennetään yhdenmukaiseksi aluevalvontalain muutosehdotuksen kanssa, ja tälläkin esityksellä edistetään osaltaan hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan kirjauksen toteutumista.

14.52 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu eikä kaikilta osin parempaan suuntaan. Myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia. Niin sanotut hybridiuhat tuovat uudenlaista epävakautta, ja niihin on pysyttävä vastaamaan nopeasti. Kyse on suomalaisen yhteiskunnan toimivuudesta, jonka pohjan muodostavat keskinäinen luottamus ja yhteishenki. Siksi pidän tärkeänä, että viranomaisten toimivaltuudet ovat ajan tasalla. Tehokas varautuminen sekä kriisitilanteissa toimimisen valmius on viisautta, vaikka toivon, että näitä kriisejä ei tule.

Kuten valiokunta toteaa, toimivan viranomaisyhteistyön kautta muodostetaan kyky havaita ja tunnistaa eriasteiset ja monimuotoiset uhat sekä arvioidaan, kuuluuko uhka ensisijaisesti sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimivaltaan vai onko kyseessä alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen. Pidän arvokkaana, että pohja ja tätä kautta valmius yhteistyölle on hyvä. Viranomaisyhteistyö on perinteisesti hyvin toimivaa Suomessa, ja näin tulee olla jatkossakin. Tämän sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi on tärkeää, että eri viranomaiset harjoittelevat sekä päätöksentekoa että käytännön yhteistyötä. Näin varmistetaan, että uhkatilanteessa toimivalta- ja vastuusuhteet ovat kaikille tahoille mahdollisimman selvät ja toimivat.

14.53 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys ja puolustusvaliokunnan mietintö ovat erittäin hyviä ja korkeatasoisia. Tämän päivän ilmiö maailmassa on se, että tällaiset tunnuksettomat sotilaat saapuvat jollekin alueelle ja sen jälkeen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

sitten alkavat isot ongelmat. Näistä on esimerkkejä, viimeksi esimerkiksi Ukrainassa. Koska Suomen perustuslain mukaan kaiken toiminnan, mitä viranomaiset tekevät, tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava, nyt tämä aluevalvontalaki ja siihen liittyvä rikoslain 17 luvun 7 b § pannaan ajan tasalle ja näin ollen Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, poliisi ja Tulli saavat lakiperustan toimia sitten, jos tilanne sitä vaatii.

On syytä muistaa kuitenkin, kun puolustusselontekoa käsiteltiin, että meille on tulossa myös tiedustelulainsäädännön uudistaminen, joka on aivan äärimmäisen tärkeä asia, koska varsinkin tiedustelutoiminnassa meidän tulee etukäteen varautua siihen, että saamme kaiken mahdollisen tiedon siitä, mikä Suomea uhkaa. Suomi on kuitenkin kansainvälinen toimija, ja me emme voi jäädä tiedustelulainsäädännön osalta huonompaan asemaan lainsäädännön suhteen kuin missä muut Länsi-Euroopan maat ovat. Näin ollen tämä aluevalvontalain uudistaminen ja nyt sen hyväksyminen ovat erittäin hyviä asioita, mutta se vaatii vierelleen myös nyt parhaillaan lausuntokierroksella olevan tiedustelulainsäädännön ja sen ajan tasalle saamisen, koska ilman tehokasta tiedustelua tällaisiin hybridiuhkiin varautuminen on äärimmäisen vaikeaa.

14.55 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen lakiehdotus ja valiokunnan mietintö ovat ihan tarpeellinen paketti. Tätä viranomaisyhteistyötä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnassa täytyy jatkossakin toteuttaa. Täällä on viitattu Ukrainan tilanteeseen 2014 loppukesältä. Lainsäädäntöä on kammattu tähän päivään vastaamaan eri yhteyksissä tällaisiin hybridiuhkiin ja tilanteisiin, jotka syntyivät ehkä tämmöisen perinteisen sodankäynnin tai terrorismin tai erilaisten muiden, ulkopuolelta synnytettyjen kriisien ympäristössä, ei tunnuksien kautta, niin sanottujen tunnuksettomien sotilaiden tai toimijoiden toimesta. Tätä rajapintaa on nyt tällä lainsäädännöllä kammattu ihan oikeaan suuntaan.

Mutta haluan kiinnittää yhteen asiaan huomiota. Ukraina 2014, Krim 2014 kesä-, heinä- ja elokuu: tähän päivään tuosta ajasta on kolme vuotta. Tällä hallituksella kesti siis oman toimikautensa ajan, kaksi vuotta, ja meidän hallinnolla kaikkineen kolme vuotta saada aikaan tällainen lakiesitys, joka nyt tällä hetkellä meillä eduskunnassa on. Ei voi sanoa, että näihin uhkiin oltaisiin varauduttu jotenkin äärimmäisen nopealla tai joustavalla lainvalmistelutyöllä tai että näihin tilanteisiin, joihinkä täälläkin puheenvuoroissa viitataan, olisi tässä yhteiskunnassa reagoitu nopeasti. Päinvastoin, varsin hitaalla, määrätietoisella ja varmastikin lain kirjaimen hyvällä tavalla täyttävällä toimintatavalla lakia on valmisteltu, viranomaisten yhteistyötä tehostettu, ja nyt sille toiminnalle saadaan myös lain kautta puitteet. Kun täällä viitataan usein tähän tiedustelulakiin ja sen kiirehtimisen tarpeeseen, niin haluan vain tässä yhteydessä muistuttaa, että tämän tyypin asian valmisteluun meni kolme vuotta — saa nähdä, kauanko tiedustelulakiin. Toivon tietenkin, että niiden tarpeellisten asioiden osalta tämä tiedustelulakihanke tulee etenemään maltillisella ja tarpeellisella nopeudella, mutta ei unohdeta siinäkään asiassa laatua. Tässäkin asiassa laatuun on ilmeisesti käytetty [Puhemies koputtaa] kolme vuotta.

14.57 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kari otti tärkeän asian esille tässä, sen, kuinka paljon lainvalmisteluun on käytetty aikaa. Se on totta, että tässäkin meni tämä muutama vuosi, mutta itse koen niin, että on tärkeätä, että tämä laki huolellisesti valmistellaan. Maailma ympärillämme on todellakin muuttunut tässä viime vuosien aikana kovin paljon, ja joudutaan tämän tyypisiin uhkakuviin varautumaan, ja siksi tämä aluevalvontalain uudistus on tarpeellinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

Tunnuksettomien sotilaiden määritelmä on tässä hallituksen esityksessä ja puolustusvaliokunnan mietinnössä tuotu mielestäni hyvin esille. Ei puhuta pelkästään enää univormuun pukeutuneista joukoista, vaan ne on tarkemmin määritelty, niin kuin asiaan kuuluu.

Toinen asia, mihin haluaisin myös kiinnittää huomiota, on eri viranomaisten yhteistyö. Tässä esityksessähän ei viranomaistehtävien rajapintoja muuteta, vaan tällaisella yhteistyöllä on perinteinen, selkeä työnjako, niin kuin on ollut aina ennenkin. Se on tärkeä muistaa, että Rajavartiosto, Puolustusvoimat, poliisi, Tulli, kaikki toimivat omien valtuuksiensa puitteissa, ja näin tämä yhteistyö on tärkeää, ja sitä on syytä Suomessa harjoitella.

14.58 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Kaikesta huolimatta hallitus ansaitsee kiitoksen siitä, että se on suhteellisen ripeästi lähtenyt edistämään Suomen turvallisuudelle tärkeitä lakimuutoksia ja myös näitä isoja lakihankkeita, joihin täällä on viitattu. Yksi tärkeistä lakimuutoksista on tänään käsittelyssä. Nykymaailmassa turvallisuustilanne laajemmin ja myös meidän lähialueellamme on heikentynyt, ja nykymaailmassa uhat ovat moninaistuneet, ja Suomen on kyettävä vastaamaan myös uhkaan, jonka on aiheuttanut valtiolinen toimija, joka välttämättä ei noudata kansainvälisen oikeuden periaatteita.

Täällä oli puhetta myös tiedustelulaeista ja niiden kiireellisyydestä. Kun tässä nyt oppositiokin tätä ripeyttä peräänkuulutti — hyvä niin — niin toivottavasti nyt sitten näiden äärimmäisen tärkeiden tiedustelulakien kohdalta sitä valmiutta ripeyteen löytyy myöskin oppositiosta ja olette mukana siinä, että Suomeen saadaan ajantasainen tiedustelulainsäädäntö, niin että emme tiedustelunkaan osalta ole enää muiden maiden hyväntahtoisuuden varassa.

15.00 Mika Kari sd: Arvoisa puhemies! En nyt tiedä, ansaitseeko hallitus tässä ripeydestä kiitosta, mutta se, joka kiitoksen ansaitsee, on kyllä eduskunta, koska eduskunta on erillaiseen hybridilainsäädäntöön, turvallisuuslainsäädäntöön liittyen niin hallintovaliokunnassa kuin tämän mietinnön antaneessa puolustusvaliokunnassakin varsin hyvin informoitu erilaisista turvallisuusympäristössämme tapahtuneista muutoksista, mutta samaan aikaan eduskuntaa on varsin hyvin informoitu siitä tarpeellisuudesta, joka lainsäädännön rakentamiseen liittyy. Sen keskeinen tavoite on se, että lainsäädäntö rakennetaan kestäväälle pohjalle: käytetään riittävä aika valmisteluun, haetaan riittävä asiantuntemus valmistelun taakse, ja sen jälkeen lakiesitys on mietinnön kautta valmiina tänne eduskuntaan saapumaan, ja tässä hetkessä elämme myös nyt. Eli enemmän kiittäisin kyllä — vaikka ymmärrän hallituspuolueiden edustajien halua kiittää hallitusta — tässä yhteydessä koko eduskuntaa, erityisesti sen puolustusvaliokuntaa.

15.01 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! Juuri tähän edustaja Karin mainitsemaan asiaan olisin halunnut omassakin puheenvuorossani kiinnittää huomiota eli siihen, että tänä päivänä turvallisuus on iso haaste, tärkeä haaste, ja meidän on tehtävä kaikkemme yhteistyössä, jotta saamme turvallisuuden sille tasolle, millä myös tulevaisuudessa sen tarvitsee olla. Siksi yhteistyö yli hallitus—oppositio-rajojen on äärimmäisen tärkeää, enkä korostaisi tässä yhteydessä lainkaan tällaista jakolinjaa. On hyvin tärkeää, että esimerkiksi tätä tiedustelulakia nyt valmistellaan huolellisesti ja nimenomaisesti parlamentaarisesti ja siten, että se vastaa näihin haasteisiin, miten tänä päivänä voimme tätä säätelyä tehdä niin, että turvallisuusuhat saadaan parhaalla mahdollisella tavalla torjuttua, mutta myös niin, että viisaalla tavalla rakennamme tulevan lainsäädännön siten, että kansalaisten yksityisyyden-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

suojaa, sitä vanhaa periaatetta kirjesalaisuudesta ja muusta, voimme tulevaisuudessakin noudattaa. Nämä tavoitteet voidaan sovittaa yhteen, mutta se edellyttää hyvää parlamentaarista yhteistyötä ja huolellista, syvällistä valmistelua.

15.02 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä varmasti kiitosta ansaitsevat kaikki, jotka ovat toimeen tarttuneet ja ryhtyneet tätä työtä tekemään, mutta oikeastaan itse jäin sitä hivenen pohtimaan, että meillä Suomessa valitettavasti aika usein toimeen ryhdytään vasta siinä tilanteessa, kun jotain on sattunut tai tapahtunut. Meillä oli esimerkkejä, vaikkapa kouluampumiset, jolloin tehtiin kovalla vauhdilla ikävän tapahtuman jälkeen lainsäädäntöä, mistä osittain huomattiin, että se meni ehkä hivenen ylikin eikä saavuttanut välttämättä sitä, mitä oikeasti tavoiteltiin.

Sitten kun tässä on viitattu edellisiin hallituksiin ja tähän hallitukseen, niin voisi viitata sitä edelliseseenkin hallitukseen, kun Lissabonin sopimuksesta on puhuttu. Lissabonin sopimus tuli voimaan vuonna 2009, ja siinä annettiin lupaus siitä, että me kannamme oman osuutemme toisen EU-maan avunpyynnöstä, jos sellainen tulee, ja toisaalta olemme valmiita vastaanottamaan apua. Nyt vasta tämän hallituksen aikana, kun konkreettiset tilanteet tulivat päälle, Pariisin tapahtumat, toisaalta Ruotsin sukellusvenejahti, herättiin siihen, että eipäs meidän lainsäädäntömme olekaan sillä tasolla, millä sen pitäisi olla.

Sen takia itse olen nyt esimerkiksi pitänyt esillä terroriasioita aika vahvasti ja itse toivon, että vastaavalla tavalla yksi moderni uhka kuin tässä puhuttavat vihreät miehet on esimerkiksi kansainvälinen terrorismi. Meidän pitäisi varautua paremmin siihen, että meillä eivät voisi tällaiset niin sanotut kohdehenkilöt taikka terroristijärjestöistä tänne palaavat henkilöt liikkua vapaina, ja sen takia toivon, että meillä tehtäisiin lainsäädäntöä mieluummin etuajassa kuin vasta sitten, kun jotain sattuu.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 56/2017 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.